

Ս. ԳՐԱԿԱՆ

ՕՏԱՐԱԿԱՆԸ

Գալիլիոյ մէջ Օտարականին համբաւը կ'աճէր, և օրէ օր կը մեծնար թիւը իր ունկնդիրներուն: Ուր որ գտնուէր, բազմութիւնը կը շրջապատէր զինքը, լսելու համար իր խօսքը, որ քաղցր էր ու տարաշխարհիկ, արքաներու պարտէզէն բերուած սակիսնձորներու նման: Երբեմն մեղմ էր այդ խօսքը, աստղերու համերգին պէս, և յաճախ հզօր, այրուելու չափ իր կրակէն:

Ունկնդիրները կը տարուէին իր ձայնէն և բառերու նուազէն, նուիրակոյն այն բղխումէն՝ որ կը լուսաւորէր սիրտերը նոր իղձերու կարօտով, շինելու պատառը վաղուան երազին: Իր լուսութեանը մէջ անապատ մը կար, իսկ իր խօսքին մէջ՝ պարտէզ մը աղուոր:

Յաճախ ոռակ մը, կամ գրուազ մը կեանքէն ու բնութենէն առնուած, կու գար բացելու մարդոց ներքնաշխարհը: Ան իր խօսքին հրաշքով գիտէր ներս մտնել մարդոց սիրտերէն և մարմիններէն, անոնցմէ դուրս վտարելու չարիքն ու մեղքը, նման Աստուծոյ ճառագայթին և կեանքի շունչին:

Խոնարհ ու հեղ էր Ան նման գառնուկի, բայց հզօր զերթ առիւծ որ կը գիտակցի իր ուժին և զօրութեան: «Ես եմ լոյսը

աշխարհին և ճամբան ճշմարտութեան», կ'աղաղակէր, «Աստուած իմ մէջն է՝ ապրի և ես՝ Աստուծոյ»: Իր շուրջիններուն Ան կը թուէր զեղեցիկ երազ մը, Գալիլիոյ երկնքին վրայ բացուած, երազը մարդարէններուն և աշխարհին: Բոց մը բլուրներու հարին և փոթորիկը երկնքին մէջ:

Կը տեսնէր երազներ և կը լսէր ձայներ որոնք անձանօթ էին իր շուրջիններուն: Մինակ էր յաճախ, նոյնիսկ բազմութեան մէջ: Մարդիկ իրենց առանձնութեամբ միայն կրնային հանդիպիլ իր առանձնութեանը:

Լուս պահերուն անգամ կրնար խօսիլ լեռներուն, ծովին և երկնքին հետ: Տխուր էր Ան յաճախ, տխրութիւն մը սակայն որ իր շրջներուն՝ Ժպիտի կը վերածուէր, ինչպէս աստղերու փոշին՝ մանուկներու թարթիչներուն: Անիկա նման էր աշտան սկի քօղին և լուսնի լոյսին, անտառներուն և լիճին վրայ բացուած:

«Անօգուտ է մարմինը, կ'ըսէր յաճախ, որ հոգին վրայ կը ծանրանայ բեռ մը ինչպէս: Սնուցանել մարմինը և լքել հոգին՝ դաւել է առաքինութեան, որ սկի սանդուղի մը պէս կ'երկարի մարդոց և Աստուծոյ միջև: Երկինքն է մեր հայրենիքը, իսկ աշխարհը կղզի մը օտար, որուն տխուր պանդուխտներն են մարդիկ: Ով որ յաւերժութեան կը նայի, օտարական մըն է այս աշխարհի համար»:

Ունկնդիրներուն մէջ կային մտքասուրներ և Փարիսեցիներ, որոնք դժգոհ կը թուէին ըլլալ Օտարականին արտայայտութիւններէն:

Էջերէն անգամ մը ևս պիտի բերենք երջանիկ աւետիսը նոր և հնչեղ նուիրատուութիւններու:

Ակնդէտ կը սպասենք որ Ս. Յարութեան Տաճարի վերաշինութեան այս շատ կարևոր գործին առթիւ ստեղծուած խանդով վարակուին մանաւանդ մեր ժողովուրդի մեծանուն կազմակերպութիւնները, Հ. Բ. Բ. Միութիւնը, Կիւլ-լապի Կիւլպէնկեան Հաստատութիւնը, հայրենակցական, մշակութային ու ամէն կարգի կազմակերպութիւնները մեր ժողովուրդին, իւրաքանչիւրը բերելով իր սրբազան լուսան, կերտելու համար Լուսաւորչի «Լուսոյ Սուրբ Խորան»ի ամենէն տիրական փողբերէն, յաւերժական Հայկական Երուսաղէմը:

Կ. Վ.

Մին անոնցմէ հարցուց. «Ինչո՞ւ Դուն եւ աշակերտներդ չէք պահեր Օրէնքը եւ նորաթի օրը լոյս կը վառէք»:

«Այո՛, պատասխանեց Օտարականը, մենք մեր քահանայի կ'ուզենք այրել կոշկոտը թուր օրերուն եւ շարաթիւերուն, որովհետեւ ամէն պատուիրան բնկում մըն է ինքնին եւ անբուական թու՞մք մը՝ յաւիտենականութեան առջև: Եւ ինչպէս մը կէս միջոցներու եւ սովորութեանց, ընդ-մէջ անբանին եւ աստուածային կազմապարհին: Նոր թագաւորութեան սիրոյ անգիր գրքին մէջ, հին օրէնքները վերջակէտներն են անցեալին, բնագրին եւ անասնութեան:

«Աւելի դիւրին է լուսացումը անօթնե-րուն քան հոգիին: Առաջիններուն համար կը բուռն քիչ մը քուր եւ սրբիչ մը, սա-կայն սիրոյ արցունք եւ կամքի կրօն պէտք են սրբելու համար հոգին, որ վեր է օրէնքէն: Ինձմով կը սկսին նոր օրէնքն ու նոր ցեղը մարդոց: Աւելի լու է քրք-տինքէն աղտոտած ձեռքերով ուտել հացը, քան վռնտել անօթի կղզայրը: Մորթը անուշահոտ օճառներով լուալ չի բուր, եթէ սիրտը չոր խորհուրդներով է լեց-ուած:

«Ճշմարիտ սրբութիւնը նմանիլ է երկ-նաւոր Հօրը: Աստուած ձեր մէջն է, մի՛ թողաք որ անասնութիւնը զայն երիզա-պնդէ եւ պարփակէ, դժնէ կողի մը պէս, յապաղելու ձեր աճումը: Աստուծոյ նմա-նութեան գաղտնիքը սէրն է, ճշմարիտ ճանապարհը գերմարդուն: Փորձուած են վայրագութիւնը, հեշտութիւնը, փորձը-ւած են օրէնքն ու արդարութիւնը, բայց մեր սիրտերը մնացած են միշտ պարտաւ եւ մեր գործերը անկատար: Փորձուած է բանականութիւնը, համբելու աստղերն ու տաղները ծովուն, գաղափարներու թի-ւերով իրարու զօդելու տեսանելի եւ ան-տեսանելի իրերը, սակայն կացութիւնը մնացած է անփոփոխ: Փորձուած է ար-ուեստը իր բոլոր երեսներուն վրայ, սա-կայն մարդուն անկարողութիւնը յուսա-հատեցուցած է ամենէն հօգրները: Ունե-ցանք հարստութիւնը, բայց ինքզինքնիս աւելի աղքատ դգացինք: Մեր հոգին ոչ մէկ բանի մէջ կը ցաւ գտնել իր անգոր-

րութիւնը, եւ այսօր մեր սիրտը աւելի դատարկ է եւ ծեր քան երբեք: Սիրոյ մէջ միայն կը շնչունան բոլոր հարիւրները եւ կը դադրին բոլոր հակառակութիւնները, կը թաղաւորէ խաղաղութիւնը մեր շուրջ եւ կը բացուի երջանկութեան համբան մեր առջև:

«Արքայութիւնը յաւիտենական հան-գէտ մըն է որուն պէտք է երթալ վայե-լու զգեստներով: Հոն գիմակներու կա-րիք չկայ, մեր ձեռքերը պէտք չունին սուրի եւ մականի, որովհետեւ հոն մարդիկ պիտի ապրին սիրոյ եւ խաղաղութեան մէջ: Թագաւորութիւնը որու մտտին կը խօսիմ, այս աշխարհի մէջ է, բայց ոչ այս աշխարհէն, ան հիմնուած չէ այս աշխարհի հողին վրայ, անցեալին եւ մեր նախնեաց ոսկորներուն վրայ: Անիկա հոգիներու թագաւորութիւնն է, ուր որ երկու սիրտեր սիրով հանգիւզին իրարու եւ յիշեն զիս, անոնք բնակիչներն են այդ թագաւորութեան»:

ՄԵԾ ԳՈՅԺԸ

Օտարականը իր մկրտութենէն ի վեր չէր տեսած Յովհաննէսը, որ իբրեւ հօր ձայն մը կը հնչէր Յորդանանի կղերքնե-րուն վրայ եւ անասպաին մէջ, ապաշխա-րութեան կանչելով իտայէլը: Մարդը որուն մարմինը այրած էր արեւն, իսկ հոգին՝ գալիք թագաւորութեան ըղձան-քէն: Անիկա հրէշն պատգամաւորն էր Անոր՝ որ պիտի դար, նոր թագաւորու-թեան եւ ուրախութեան իբրեւ ժառանգ ու փեսայ:

Յետ միջօրէին, երբ ինք եւ իր աշա-կերտները լճագրին՝ ընկողմանած կը հանգ-չէին, տեսան երկու մարդեր որոնք շըն-չահատ իրենց կողմ կը վազէին: Օտարա-կանը սաքի ելաւ եւ մօտեցաւ անոնց, ո-րոնք ոգեսպառ ինկան իր ոտքերուն առջև:

— Ուրկէ՞ կուգաք, հարցուց անոնց:

— Մաքերոնէն:

Օտարականը անոնց նայեցաւ յուզում-նահար:

— Ի՞նչ լուր Յովհաննէսէն:

— Երէկ գիշեր գլխատուեցաւ ան իր բանաին մէջ, ըսին պատգամաւորները լալագին:

Օտարականը աժգոյն և դադաճար դարձաւ աշակերտներուն և բոստ. «Չեմ ցաւիր Յովհաննէսին համար, իր օրերը վերջ կը գաննէ այս կերպով, կը ցաւիր բոյց Հերովդէսին՝ որ պարտաւած ինքզինքէն, չի կրնար տեսնել լոյսը: Երբ դադանը յաղթէ մարդուն մէջ, իր իմացականութեան նշխարները անասնութեան կը ծառայեն:

«Յովհաննէս վերաւոր ծնած էր և տարիներ իր վերքերուն կ'աղբերանար բառերով: Անիկա աղաղակող ձայնն էր խռրելու այս աշխարհին մէջ, հպարտ ու դաժան, զինքը գլխատող սուրին պէտ: Ձայնն էր կայծակին որ պիտի չողար ու բացաժտէր աշխարհը: Կը մկրտէր ջուրով, բոյց իր սպաննիչները պիտի մկրտէր իրենց արցունքով ու արիւնով: Ես կը սիրէի իր ցուն ու միտակութիւնը, սոն իր ցեղին վերջինն էր, որ նման իր նախնիքներուն ինկու աշխարհի սուրէն, խորտակելով բոյց այդ սուրը:

«Չեմ տփսոսար իր մահը որ արիւնի արշալոյս մը ինչպէս կը բացուի աշխարհի վրայ, կը ցաւիր անոնց՝ որ իրենց մէկ վայրկեանի իշխանութեամբ սպաննել կը կարծեն յաւիտեանականը: Չաքարիայի որդին պիտի ապրի երկար տառն ինծի հետ, իբրեւ ճարտարապետ տառնի մը՝ որուն մէջ չկրցաւ մանկել: Կ'աղօթեմ իրեն համար, որուն գերեզմանը նախագաւթիմ է այն մեծ գերեզմանին՝ որ պիտի բացուի այս աշխարհի սրտին վրայ, իբրեւ խորհրդանիշ կենդանութեան: Կը ցաւիր ու կ'աղօթեմ մանուկն ու անոնց համար, որոնք այս շարիքը գործեցին: Սողոմ - Գամորի այս նոր քնակիչները պիտի չունենան իրենց յիշատակը այս աշխարհին վրայ, նոյնիսկ Ղափի կնոջ արձանին չափ, յիշեցնելու մարդոց շարիքին բարիքը:

Աշակերտները տխուր էին և սմանց աչքերուն արցունք կար: Օտարականը դարձաւ անոնց և բոստ. «Ողին մէջ ճախրող թռչունները և լերան բարձունքները կարեւորութիւն չեն տար օձերուն և կարիճներուն, որոնք լերան մութ խռոչներուն մէջ կը թաքչին: Թող մեռելները թաղեն իրենց մեռելները, դուք ողջներուն

հետ եղէք և նոյնցէք միշտ բարձունքներուն, ուր Աստուծոյ փառքը կը տեսնուի: Ի մտի ունեցէք թէ գողը կարիքի մէջ եղող մարդն է, ստախօսը վախկոտ մըն է, իսկ մարդասպանը՝ վառ մը, որ իր մութին մէջէն չի կրնար հանդարտել մարդոց՝ որոնք լոյսին մէջ կը ճախրեն: Գիտցէք այսպիսիներուն, և եթէ անոնք ուզեն ձեր տունը մանկել զայն կողակտելու մաքով, դուք անձամբ բացէք տունին դուռը անոնց: Եթէ չկարենաք ընել տախկա, ազատ չէք այն մեղքերէն, զոր ունին անոնք: Կ'ըսեմ ձեզի թէ մահուան դառնութիւնը տանելի է, սակայն կենդանի մեռածներուն ցաւը մեծագոյնն է դառնութիւններուն:

«Յովհաննէսը մարմնով մեռած է միայն, իր սպաննիչները ի վիճակի չեն մեռցնելու իր հոգին՝ որ պիտի ճամբորդէ մարդոց սիրտերէն, միացնելու զանոնք զաւրիք թագաւորութեան մեծ սիրոյն մէջ: Պալատը ուր մեռցուցին զինքը, քար քարի վրայ պիտի չմնայ շուտով և բուսի պիտի վայեն անոր աւերակներուն վերեւ:

«Երանի անոնց որ կը հալածուին ու կը մեռնին ճշմարտութեան համար: Ես պատերազմելու եկած եմ և ոչ թէ խաղաղութեան, պատերազմ չարին դէմ, պատերազմ պատերազմին դէմ: Խաղաղարարները անոնք են՝ որոնք պատերազմ կը մղեն պատերազմին դէմ: Դուք բռնորդ կանչուած էք այդ պատերազմին, հիմնելու համար երկնքի արքայութիւնը, կըռուելու համար անարդարութեան նեցուկներուն, նիւթին ծառաներուն, չարութեան արքանեակներուն դէմ:

«Մարդիկ պիտի չգոհանան ձեր մարմնով և պիտի ուզեն զուլի ձեր հոգիին: Խոզերը պիտի ըսեն թէ ազատ էք, էշերը՝ թէ ագէտ, ազատները թէ դիակակիր էք և աւագակները թէ գող էք: Բոյց դուք ուրախ պէտք է ըլլաք, վասնզի շարերուն նախասիրքը նախագործումն է ձեր բարութեան, և նետուած արկովը գրաւականը ձեր մաքրութեան: Օրէնքն ու մարդարէները տեսցին մինչև Յովհաննէս, անկէ յետոյ կը սկսի իմ թագաւորութիւնս, և ամէն ոք բռնի կը մանէ հոն, չնորձի այն արժանիքներուն զոր ան կրնայ իւրացնել, յաղթելով իր անձին և դիմաւորով աշխարհի շարին:

Բ.

Յաջորդ օրը, Օտարականը բառ էր աշակերտներուն թէ Երուսաղէմ պիտի երթայ, որովհետեւ անպատին մէջ և արքաներու տկանջին զոռացող ձայնը լսած է այլևս, և Յորդանանի ջուրներուն վրայ ալ չի տեսնուիր մեծ սառերը Մկրտիչին: «Երուսաղէմ պէտք է երթանք խորտակելու ամբարտաւանութիւնը այդ քաղաքին՝ որ իր բլուրներու ժայռերուն պէս կարծր է: Հոն է որ կ'ապրին այս աշխարհի հոգորները, ներկայացուցիչները Հոսիին և Հրէաստանին: Հոն են փարիսեցիներ, Սադուկեցիներ, Դպիրներ և Ղեռացիներ, տառին գերիները, քարացած Օրէնքին ամբարտաւան տառնապանները:

«Երթանք յաղթելու բոլորին պատկանող երկրի այս բանադրաւիչներուն: Ջրնջելու իշխանութիւնը Հոսիմի դիմաւորներուն և Տաճարի քահանաներուն, մարգարէներ լափող քաղաքին մէջ»:

Աւատուան գէմ անոնք ճամբայ ինկան գէպի նաղարէթ, արտաւ և զուարթ խոսերով: Ճամբան Օտարականը իրենց խօսեցաւ այս աշխարհի թագաւորներու և իշխաններու մասին, որոնք տէրն են մարդոց մարմինին և հոգիին: «Բայց ձեր մէջ իշխող և գերի, մեծ և պզտիկ գոյութիւն պիտի չստանանայ: Իմ նոր թագաւորութեանս մէջ մեծը փոքր է, տէրը ծառայ և թագաւորը գերի: Ով որ կ'իշխէ պէտք է նման ըլլայ անոր որ կը ծառայէ: Թագաւորութեան բնակիչները հաւատարմն են, անոր համար պէտք է պատժել փոքրամասնութիւնը տիրապետողներուն և արթնցնել անասնութիւնը մեծամասնութեան: Հոգիի թագաւորութիւնը պէտք չունի տիրապետողներու և հրամայողներու»:

Գ.

Նաղարէթէն քանի մը մղան հեռու, բլրակի մը գագաթին՝ զհակողւած էր Նախին գիւղը, չըջապատուած գեղեցիկ այգիներով: Երբ մասն գիւղը, հանդիպեցան յուզարկաւորութեան մը: Գերեզման կը տանէին այրիի մը երիտասարդ որդին:

Օտարականը տեսաւ մայրը որ կ'երթար դադաղին ետեւէն, լալով մայրերու այն խորունկ լացը որ կը զարհուրեցնէ լսողները: Մեղած էր իր ամուսինը տարիներ տալ և այժմ կը մեռնէր նաեւ իր միակ որդին: Առանձին կը մնար ինքը, անմխիթար և տննեցուկ, և չունէր մէկը որուն կարենար պատմել իր ցաւը, որ իր հետ միտսին կարենար լալ օրերի յայս կարուստը:

Օտարականը գլխոյ այդ մօրը, որուն լացը կարծես բողբոջ մըն էր բնութեան և աշխարհի օրէնքին դէմ: Մօտեցաւ դադաղին և դպաւ անոր: Մեռելակիրները կանգ առին: Երիտասարդը պատկած էր ճիւղակներու մէջ պարտւում, բաց երեսով, մեռելներու ափսոսանքներէ թաթախուած:

«Մեռել գաւ, բաւ Օտարականը, քեզի կ'ըսեմ, արթնցիր, բաւ է որքան լացեցիր մայրդ»: Ամէնքը լռեցին ու ցնցուեցան երբ երիտասարդը ելաւ նստաւ գինքը գերեզման տանող ճողին վրայ: Մայրը ամենէն վերջ արթնցաւ իր վշտի թմբորէն, անկնկալի եկած՝ ինկաւ Աղատարարի ոտքերուն և մնաց անշարժ:

Աշակերտները զարմանքով կը նայէին իրենց մեծ Առաջնորդի այս հոգ արձեւուն, որոնք գերմարդկային կարողութեան մը յաղթական փայլատակումներն էին: Անոնք տակաւ սկսեցին ըմբռնել թէ մարմնի և հոգիի այս բժշկութիւնները սպաննել էր չարը, մանուսնող մարդոց մօքին մէջ, յարգարեւութեան երկնքի արքայութեան ճամբան, որպէսզի անոնք որ զրկուած էին տրեւ լոյսէն՝ տեսնել կարենային ճշմարտութիւնը, անոնք որ չէին լսե՝ կարենային լսել նոր աւետարանը, և անոնք որ մեղած էին հոգիով՝ արթննային, զգալու հրաշքը հոգիին, նիւթէն աղատագրուած:

Դ.

Իրենց ճամբուն վրայ էր կանա գիւղը, հարաւստ նուրի պարաէղներով: Հոն իմացան որ Օտարականի ծանօթներէն մին կ'ամուսնանար, և հոն էր նաեւ իր մայրը: Հեռուէն կը լսուէին նուագի և սերախութեան ձայներ: Փեսային ծնողքը երբ իմացան Օտարականի ժամանումը, վազե-

ցին եկան և հրաւիրեցին զինքն ու իր աշակերտները հարսանեկան խնճոյքին:

Օտարականը իր աշակերտներուն հետ միասին երբ ներս մտաւ, հարսնետան օրիսրդներն ու պատանիները կ'երգէին հարսի և փեսայի յատուկ երգեր, Սողոմոնի երգ երգեցէն: Գեղեցիկ էր հարսը և ուժեղ՝ փեսան, անոր համար ուրախ էին բոլորը: Օտարականը նստաւ հարսանեկան սեղանին քով, իր աշակերտներուն հետ միասին: Կը սիրէր Ան անմեղ ուրախութիւնները այս խոնարհ մարդոց, որոնք խլուած պահէր կեանքի դառնութիւններէն, այնքան քիչ ժամերու համար, կը զուարճանային:

Արեւմուտին՝ փեսային հայրը մօտեցաւ Օտարականին մօրը և կամեցաւ ըստ անոր. «Գինի չունինք հիւրերու համար, երբ ուրախութիւնը տակաւին իր վախճանին չէ հասած»: Օտարականը լսեց խօսակցութիւնը և ըստ բարձր ձայնով. «Խմողները դիտեն թէ առատ է գինին և դիւրին չի վերջանար, որքան ատեն որ շարունակուի ուրախութիւնը այս տանը մէջ»: Յետոյ խօսեցաւ երկրի և երկնքի հրաշալիքներէն և բարիքներէն: Իր խօսքերը քաղցր էին և ձայնը դիւթիչ, Անիկա մարդոց երազել կուտար բաներ, որոնք մոռացութեան կը մտանէին մեր գինիի բաժակներն ու կերութեանը: Անոր ձայնին մէջ կար ծիծաղը կայծակին և արցունքը անձրեւին, ինչպէս նաեւ ծառերու ուրախ պարը հովին մէջ:

Ինչ յետոյ երբ վերստին լեցուեցան բաժակները, բոլոր հիւրերը միաբերան ըսին փեսային հօրը, թէ ինք պահած էր լուազոյն գինին խնճոյքի վերջաւորութեան: Տանուաէրը նայեցաւ Օտարականին և ժպտեցաւ: Իսկ այս վերջինը դարձաւ բոլորին և ըստ. «Հին օրէնքները մօտ են գլխավայր շրջուելու: Որքան ատեն որ նոր թագաւորութեան փեսան ձեզի հետ է, դուք պիտի խմէք գինին Նոր Ուխտին, որ ոչ միայն կ'ուրախացնէ սիրտը և կը տաքցնէ արիւնը, այլ սկիզբը կ'ըլլայ երկնքի և երկրի միացման և հարսանեկան ուրախութեան: Այդ նոր ուրախութեան փեսան եմ ես և դուք բոլորդ հարսնետոմարներ անոր, որուն գինին

է որ խմեցիք այսօր: Դուք թէ՛ բաժակները և թէ՛ գինին էք գալիք այդ խնճոյքին»: Յետոյ սաքի ելաւ և մեկնեցաւ, բոլորի հիացմունքին և զարմանքին ընդմէջէն: Սակայն հոն հաւաքուածները զգացին թէ նոր էր գինին, Օտարականի խօսքերուն պէս: Անոնք այնքան ուրախ էին որ կրնային ջուրը իրեն գինի խմել:

Արշալոյսին, Օտարականը իր մօրը և աշակերտներուն հետ ճամբայ ելաւ դէպի Նազարէթ, իր սննդավայրը: Մարիամ ուրախ էր, սակայն Օտարականին դէմքին վրայ արտաւժ մտածումներու շուքը կար: Ընթացքին Մարիամ պատմեց աշակերտներուն իր գաւկի ծննդեան և մանկութեան մասին:

«Ես այդ օրերուն տեսիլներու մէջ էի, աշխերուս մէջ երկինքը կար և մարմինս թեթեւ էր արշալոյսի ամպին պէս: Տասնըեօթ տարեկանիս, արդէն հասուն կիւն մըն էի: Տարուան բոլոր եղանակները իմ մէջս էին, իրենց ծաղիկներով և պտուղներով:

«Յունուար ամսուն, Բեթղեհէմի մէջ ծնայ իմ անդրանիկ և միակ զաւակս: Յաջորդ օրը մեզի այցելեցին հեռուար արեւելքէն եկած մոգեր: Ես անուկնկալի չեկայ օտարականներու այս ներկայութեանէն, որովհետեւ երազիս մէջ տեսած էի գիրենք: Անոնք նորածինին նուիրեցին ոսկի, արծաթ և անուշահամ խուսկեր: Յետոյ դարձան ինծի և ըսին խորհրդաւոր ձայնով, թէ իրենք տեսած էին նորածինին սաղը երկնքին վրայ և իրենց աստուածներու աշխերուն մէջ:

«Երբ Նազարէթ վերադարձանք, զաւակս արդէն անուշիկ մօնչ մըն էր: Իր գլխուն վրայ արեւ և աշխերուն մէջ երկինքը կար, իսկ իր հասակը նման էր սիրայ դրօշակին: Բոլորը կը սիրէին զինքը, որովհետեւ Ան քաղցր էր ու բարի, ինչպէս առաջին վանկը սրտին, ինչպէս ցօղի մէջ լուացուած ոսկին:

«Տակաւին պատանի, արքայական հովմը կար իր վրայ: Երբ կ'անցնէր փողոցներէն, վաղահաս լրջութեամբ, իր երջանիկ հոգիին մինակութիւնը կը տպուորէր բոլորը: Անիկա գիշերէն առաջ բոց առած ճրագի նման էր: Ինքզինքը օտարական

կը զգար նոյնիսկ իր տանը մէջ: Երբ իրեն հարցնէին թէ ո՞վ էր իր մայրը, «Երկիրը», կը պատասխանէր, իսկ թէ ո՞վ իր հայրը, «Երկիրքը», կ'ըսէր, և մարդիկ կը զարմանային իր այս խօսքերուն համար:

«Երիտասարդութեան, առանձինն կը շրջէր նազարէթի բլուրներուն և դաշտերուն մէջ, օրրելով և մեծցնելով իր գեղեցիկ երազները: Իրիկուններուն երբ տուն կը վերադառնար, քաղաքին բոլոր պարմանուէրները իրեն կը նայէին հիացումով ու դարմանքով, ամշնալու չափ իր գեղեցիկութենէն: Ես ուրախ էի և հպարտ իրմով, և իմ այս ուրախութիւնը իր կատարելութեան հասաւ երէկ, երբ Ան Զուրը գինիի վերածեց և ուրախացաւ հարսնեւորները»:

Երբ մօտեցան նազարէթի, որ աղուոր բլուրներու գիրկը նստած կը ժպտէր, Ստարականը դարձաւ աշակերտներուն և ըսաւ. «Ձեզ ուզե՞ր հիւր մնալ երբեմնի քաղաքիս, որ օտարական կը նկատէ զիս մանկութենէս ի վեր: Ես աքսորական մըն եմ այս աշխարհի մէջ, և չունիմ քար մը որուն վրայ կարենամ գլուխս հանգչեցնել և տուն մը սփական՝ ուր փռուի անկողինս: Ծամբան է իմ միակ սփականանութիւնս որ զիս կը տանի թիւով աշխարհի քիչ իմ բարեկամներուս հետ նոր բարեկամութիւններու»:

Ստարականը անցաւ նազարէթէն, բայց չուզեց հոն մնալ: Երբ մօտեցան Երուսաղէմի, Բեթանիոյ բարձունքէն նայեցաւ քաղաքին և տխրօրէն ժպտեցաւ: Յետոյ բարձր ձայնով, կարծես ինքզինքին հետ խօսելով, ըսաւ. «Թռչունները ուրախ են, երբ իրենց թռիւքներուն տակ սննին իրենց ձագերը. ևս չունիմ այդ ուրախութիւնը տակաւին: Մօտ է դիշերուան ստրսափը, սակայն Երուսաղէմը չ'ուզե՞ր զիս հասկնալ: Գիտեմ թէ իմ մահուանս դաւը կը նիւթուի իր պարիսպներու հոփին, բայց իմ մահովս միայն պիտի յաւերժանայ ան աշխարհի միւս քաղաքներուն մէջ:

«Երբ արշալոյսը բացուի, արեւը պիտի պսակէ զիս և ես վերստին պիտի դիմաւորեմ կեանքը որ պիտի ըլլայ երկար և աշխարհ պիտի չ'ստանէ անոր վերջալոյսը:

ԿՐԾՆԵԿԱՆ

ԴԺԳՈՇՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՏՐՏՈՒՆՁ

Շատ են մեր կեանքին մէջ պահեր՝ ուր պարագաներու ծախարդ բերումով ու Տիրուջ ամբառ գումին ու սէրը անտեսելով կը դըժգանիք կեանքէն ու կը արանջանք մեր բախտին ու Աստուծոյ գէմ:

Ու շատ են նաեւ անհասանք՝ որոնք կեանքի տրտում կրելովներուն զիմաց, դժգոհութեան ծախարդ վիճակի մը մէջ, մեղադրել կը փորձեն մեր նախածնողը՝ որոնք անհասանք գոհուելով Տիրուջ պատուէրին գէմ, սկզբնական մեղքը դարձեցին, որուն հետեանքով մարդուն ճակատագիրը յեղաշրջակեցաւ ու իրեն բաժին ինկան այն բոլոր ցուեքն ու գոհնութիւնները՝ որոնք

երկրի ծառերը պիտի յաղենայ իմ արիւնովս, որուն կաթիլներէն սակայն պիտի ընձիւղին սիրմիւրը Աստուծոյ արքայութեան մեծ անտառին:

«Հրէաստանը թաղուար կ'ուզէ, Հոռմի լեզէսներուն դէմ քայլելու համար: Ես չեմ այդ թաղուարը, Սիրոյ սակեպտակը իմ ճակատիս համար շինուած չէ, և Սոգոմանի մատանին պզտիկ կուզայ իմ մատներուս: Իմ ձեռքերս կը մերժեն սուր և մական, սակայն իմ խօսքերուս ուժէն պիտի փշրուին Հոռմի բոլոր զօրութիւնները: Իմ խօսքերս անտեսանելի բանակներ և զրահակառքեր պիտի ըլլան, և առանց սուրի ու նիզակի պիտի խորտակեմ Երուսաղէմի քահանաները և Հոռմի կայսրերը:

«Ես չեմ եկած նստելու գահին վրայ ուր սարսակները կը բազմին, իշխելու իրենց նմաններուն: Բայց ես պիտի ըլլամ փոթորիկը սիրտերուն, ընկելու համար զանոնք զինուորներ իմ թաղաւորութեան»:

Ստարականը խօսեցաւ այս բոլորը տակաւին Երուսաղէմ չ'մտած:

Ե.

(Շարունակելի՝ 3)